

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ
МИНИСТРЛИГИ**

**Б. ТУРУСБЕКОВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК ДЕНЕ ТАРБИЯ ЖАНА
СПОРТ АКАДЕМИЯСЫ**

Б. СЫДЫКОВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ-ӨЗБЕК ЭЛ АРАЛЫК УНИВЕРСИТЕТИ

**И.РАЗЗАКОВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК ТЕХНИКАЛЫК
УНИВЕРСИТЕТИ**

Диссертациялык кеңеш К13.22.653

Кол жазма катары
УДК 372.3:373.2/575.2//043.3/

АБДЫКАДЫРОВ АСХАТ АБДЫКАДЫРОВИЧ

**МЕКТЕПКЕ ЧЕЙИНКИ ОРТО ТОПТОГУ БАЛДАР МЕНЕН
МУЗЫКАЛЫК САБАКТАРДЫ УЮШТУРУУНУН ПЕДАГОГИКАЛЫК
НЕГИЗДЕРИ**

**13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн
тарыхы**

педагогика илимдеринин кандидаты даражасын изденип алуу үчүн
жазылган диссертациясынын

АВТОРЕФЕРАТЫ

Бишкек ш. – 2022 ж.

Иш К.Карасаев атындагы БГУнун «Педагогика жана психология» кафедрасында жүргүзүлдү.

Илимий жетекчиси	Токсонбаев Рыскелди Нурманбетович п.и.д., профессор, КМДТЖСАнын педагогика кафедрасынын башчысы
Расмий оппоненттери:	Кособаева Бакдолот Махмудовна педагогика илимдеринин доктору, илим жана математикалык билим берүү кафедрасынын профессору. Джакыпов Куватбек Куланалиевич педагогика илимдеринин кандидаты, доцент, Кыргыз Мамлекеттик Университети иш. И.Арабаева.
Жетектөөчү уюм:	Академик. Букетов Е. А атындагы Караганды университети, мектепке чейинки жана психологиялык-педагогикалык даярдоо кафедрасы. 100024, Казакстан Республикасы Караганда ш., университет көчө 28

Алдын ала коргоо 2022-жылдын «16» декабрь саат 13.00 саатта Б.Турусбеков атындагы Кыргыз мамлекеттик дене тарбия жана спорт академиясынын, Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек Эл аралык университетинин, И.Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университетинин алдындагы К 13.22.653 Диссертациялык кеңешинин отурумунда педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертацияны коргоо боюнча болот. 720064 Бишкек ш., Ахунбаева көч. 97.

Диссертацияны коргоонун онлайн трансляциясынын идентификациялык коду <https://vc.vak.kg/b/132-b4z-moh-4d4>

Диссертация менен Б.Турусбеков атындагы Кыргыз мамлекеттик дене тарбия жана спорт академиясынын алдындагы Д.13.20.623 Диссертациялык кеңешинин (Бишкек ш., Ахунбаева көч. 97), түзүлгөн уюмдардын китепканаларынан жана <http://ksapcs.kg/> сайтында таанышууга болот.

Автореферат 2022-жылдын "16" ноябрьда жөнөтүлдү.

Диссертациялык кеңештин илимий катчысы
педагогика илимдеринин кандидаты, доцент

Г.Ж. Карагозуева

ИШТИН ЖАЛПЫ МҮНӨЗДӨМӨСҮ

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Азыркы коомдо музыкалык билим берүү тармагында да жаңылануулар болуп жатат. Музыка – тарбиялоонун эң бай жана эффективдүү каражаттарынын бири, анын адамдын сезимдерин тарбиялай турган, табитин калыптандыра турган эмоционалдык жактан таасир этүүчү күчү зор. Музыкалык-эстетикалык тарбиянын гармониясы бардык курактагы балдар үчүн, өзгөчө мектепке чейинки жаш балдар үчүн өтө маанилүү. Жаш жетинчектердин эсинде алардан алган музыкалык таасирлер көпкө, кээде өмүр бою сакталат. Искусствонун көптөгөн түрлөрүнүн ичинен музыка, мектепке чейинки жаш балдарды эстетикалык жана көркөмдүк жактан тарбиялоодо өзгөчө жана ардактуу орунду ээлейт. [85].

Учурда Казакстанда билим берүү реформаланууда, өзгөрүүлөр билим берүүнүн бардык тармактарында чагылдырылып, жаңы технологиялар, усулдар киргизилүүдө. Окуу материалынын мазмунун жаңылоо, окуу процессин ийгиликтүү уюштуруу үчүн мугалимдерден билим берүүнүн ылайыктуу ыкмаларын жана технологияларын тандоодо мобилдүүлүктү талап кылууда. Ушуга байланыштуу мектепке чейинки билим берүү мекемелеринин заманбап мугалими, музыкалык искусствонун тилин түшүнүп, балдарга музыканын кооздугун жана анын оригиналдуулугун ачып бере билүү, алардын музыкалык ишмердүүлүктөрүнүн ар кандай түрлөрүндө өз алдынчалыгын жана активдүүлүгүн ойготуусу зарыл.

Натыйжада, мектепке чейинки музыкалык билим берүү системасын реформалоо музыкалык билим берүүнүн маданий баалуулуктарынын критерийлерине жооп берген компетенттүү мамилени талап кылат. Мектепке чейинки музыкалык билим берүүнү өзгөртүүгө: билим берүүнүн деңгээлин өнүктүрүү фактору, музыкалык билим берүү тармагындагы инновацияларга кызыгуунун көрүнүшү өбөлгө түздү.

Мектепке чейинки балдардын музыкалык чыгармачылыгын өнүктүрүү проблемасын изилдөөдө, изилдөөчүлөрдүн олуттуу салымына карабастан, анын айрым аспектиери жетишсиз изилденип келет. Атап айтканда, мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде музыка сабактарынын түрлөрүндө жана шарттарында мектепке чейинки жаш балдардын музыкалык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү мүмкүнчүлүктөрү ачыла элек.

Бирок, көйгөйдүн абалын изилдөө боюнча жүргүзүлгөн эмпирикалык изилдөө билим берүү процессинде мектепке чейинки курактагы балдар менен музыкалык сабактарды уюштуруу талаптагыдай деңгээлде уюштурулбагандыгын практикада көрсөттү. Мектепке чейинки жаш балдардын музыкалык маданиятынын калыптанышынын деңгээлинин төмөндүгүнүн негизги себеби - маданий-эстетикалык, музыкалык маалыматтын, инновациялык программалардын жетишсиздиги, мектеп жашына чейинки балдарды музыкалык маданият тармагында билим алууга

стимулдаштыруучу жана кызыктырган музыкалык жана компьютердик технологиялардын (МКТ) жетишсиздиги саналат.

Ушуга байланыштуу биз көйгөй боюнча төмөнкү **карама-каршылыктарды** аныктадык:

- мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде музыка сабактарынын шарттарында, мектепке чейинки курактагы жаш балдардын педагогикалык негиздеринин теориялык, илимий-методикалык негиздеринин жана топтолгон практикалык тажрыйбасынын жетишсиздигинин ортосунда;

- мектепке чейинки жаш балдардын музыкалык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн калыптандыруу менен аны мектепке чейинки балдардын музыкалык класстарында ишке ашыруунун реалдуу мүмкүнчүлүктөрүнүн ортосунда;

- мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери жетишсиз өнүккөндүгүнүн жана мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде музыка сабагынын процессинде музыкалык ишмердүүлүктүн ар кандай түрлөрүн интеграциялоонун ортосунда.

Ошентип, мектеп жашына чейинки балдардын орто тобундагы музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негизи кандай болууга тийиш? -деген бир маселе келип чыгат.

Бул маселени чечүү үчүн мектеп жашына чейинки балдардын орто тобунда музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздерин аныктоо зарылчылыгы келип чыкты.

Мектеп жашына чейинки курактагы балдардын музыкалык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн калыптандыруу, мектеп жашына чейинки курактагы ар бир баланын чыгармачылык дараметин аныктоо жана өнүктүрүү боюнча милдеттердин татаалдыгы жана көп кырдуулугу теманын актуалдуулугун аныктады.

Бул проблеманын актуалдуулугуна таянуу менен изилдөөнүн темасы: «Мектеп жашына чейинки балдардын ортончу тайпасына музыка сабактарын уюштуруунун педагогикалык негиздери» деп түзүлгөн.

Диссертациянын темасынын ири илимий программалар же негизги илимий-изилдөө иштери менен байланышы. Диссертациянын темасы 2015-2020-жылдардагы К.Карасаев атындагы БГУнин педагогика кафедрасынын, ошондой эле Казакстан Республикасынын Караганды областындагы мектеп жашына чейинки билим берүүнү өнүктүрүү боюнча окуу-методикалык борборунун илимий изилдөөлөрүнүн тематикалык пландарына байланыштуу.

Изилдөөнүн максаты: мектеп жашына чейинки курактагы балдардын ортоңку тобуна музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негиздерин теориялык жактан талдоо жана эксперименталдык жактан текшерүү.

Изилдөө милдеттери:

1. Илимий жана психоло-педагогикалык адабияттарды анализдөөнүн негизинде мектеп жашына чейинки билим берүү мекемелеринде музыкалык

сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздеринин маңызын, мазмунун теориялык жактан талдоо.

2. Мектеп жашына чейинки курактагы балдардын музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негиздерин аныктоо, ошондой эле мектеп жашына чейинки балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн бардык түрлөрүн колдонуу менен музыкалык сабактарды өткөрүүнүн мүмкүнчүлүктөрүн мүнөздөп берүү.

3. Мектеп жашына чейинки билим берүү мекелеринин орто топтогу балдарынын музыкалык ишмердүүлүгүнүн бардык түрлөрүн колдонуу менен музыкалык сабактарды уюштуруунун айрым педагогикалык негиздеринин натыйжалуулугун эксперименталдык түрдө текшерүү.

Алынган натыйжалардын илимий жаңылыгы. Мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде мектеп жашына чейинки курактагы балдар менен музыка сабагын уюштуруу боюнча изилдөөчүлөрдүн теориялык маалыматтарын талдап чыккандан кийин, мектеп жашына чейинки курактагы балдардын орто тобунда музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негиздери аныкталган;

- мектеп жашына чейинки балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн бардык түрлөрүн колдонуу менен музыкалык сабактардын структуралары мүнөздөлөт;

- балдар бакчасында, анын ичинде ортоңку топтун балдары үчүн музыка сабагын, казак элинин жана Казакстанда жашаган башка улуттардын музыкалык чыгармаларын угуу боюнча иштеп жаткан музыкалык репертуары бар музыка сабагынын системасы иштелип чыкты.

Алынган натыйжалардын практикалык мааниси. Изилдөөнүн натыйжалары педагогикалык негиздери бар музыкалык сабактардын мүмкүнчүлүгүн аныктоого кеңири мамиле жасоого жана балдардын музыкалык маданиятын, музыкалык табитин калыптандырууга, аны жаңы мазмун, ыкмалар жана технологиялар менен толтурууга, музыкалык билим берүүнүн стратегиясын өзгөртүүгө жана толуктоого мүмкүндүк берет; мектепке чейинки курактагы орто топтун балдары менен музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери, анын мазмуну «Домбыра», «Өнөрлүү бала» долбоорлорунда жана «Балабакчадагы оркестр» вариативдик бөлүгүндө, практикалык тапшырмаларда, методикалык сунуштарда, мектепке чейинки курактагы балдардын ортоңку тобуна музыкалык сабактарды уюштурууга салым кошууга түрткү болду.

Изилдөөлөрдүн натыйжалары Казакстан Республикасынын Караганды областынын Сатпаев шаарындагы №22, №26 мектепке чейинки билим берүү мекемелеринин иш практикасына киргизилип, бул, ишке ашыруу актылары менен далилденген.

Коргоо үчүн берилген диссертациянын негизги жоболору:

1. Проблема боюнча музыкалык-педагогикалык адабияттарды анализдөөнүн негизинде, мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде

музыкалык сабактарды окутууну уюштуруунун педагогикалык тажрыйбасын жалпылоону жүргүзүүгө болот.

Ошондой эле мектеп жашына чейинки балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн бардык түрлөрүндө музыкалык сабактарды уюштуруу, технологиялар, тарбиялоо методдору жана музыкалык класстардын ар кандай түрлөрүн уюштуруунун формалары боюнча көптөгөн маалыматтарды алууга болот.

2. Мектепке чейинки курактагы балдардын орто тобунда музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери - **музыкалык сабактардын ар кандай түрлөрүндө балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн ар кандай түрлөрүн көрүү принциптери менен өз ара аракеттенүүсү**, ошондой эле музыкалык класстардын бардык элементтерин тартуу. сюжеттик линияны бирдиктүү өнүктүрүүдө музыкалык билим берүү.

Ошондой эле **балдардын чыгармачылык тапкычтыгын, өз алдынча ой жүгүртүүсүн**, билим жана көндүмдөрдү системалуу, максаттуу жана ырааттуу колдонууну камтыган **ар кандай дидактикалык оюндарды колдонуу** менен музыкалык иштин ар кандай түрлөрүндө балдардын өз алдынча жана **чыгармачылык ишмердүүлүгү**;

-музыкалык сабактарга **элдик музыканын элементтерин тартуу** - музыкалык иштин бардык түрлөрүн пайдалануу;

- балдарды музыкалык жана чыгармачылык ишмердүүлүктүн ар кандай түрлөрүнө стимулдаштыруу;

-мектепке чейинки балдар үчүн музыкалык сабактарда натыйжалуу окутуу жана сапаттуу натыйжаларды алуу процессинде музыкалык иштин бардык түрлөрү боюнча музыкалык жана **билим берүү билимдерин топтоо жана өздөштүрүү**.

3. Мектепке чейинки курактагы балдардын орто тобунда музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негиздеринин эффективдүүлүгүн жана алардын натыйжалуулугун текшерүү боюнча эксперименталдык иштердин жыйынтыгы.

Издөнүүчүнүн жеке салымы. Теориялык жактан проблема боюнча изилдөөчүлөрдүн алгылыктуу шарттары талдоого алынып, мектепке чейин билим берүү мекемелеринде да музыкалык сабактарды уюштуруунун негизги педагогикалык теориялары аныкталган.

Музыка сабагынын ар кандай түрлөрүн уюштуруунун педагогикалык негиздери да аныкталган. Мектепке чейинки курактагы орто топтун балдары менен музыка сабагынын ар кандай түрлөрү уюштурулуп, өткөрүлдү жана үч этап менен педагогикалык эксперимент өткөрүлдү. Мектепке чейин билим берүү мекемелеринин мугалимдери үчүн сунуштар иштелип чыкты.

Диссертациянын жыйынтыктарын апробациялоо. Жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн жыйынтыгы КГКП №22 «Кулыншак» бала бакчасынын аткаруу актыларында талкууланып, оң баасын алды жетекчиси Р.Ш. Базарбаева, №26 «Карлыгаш» ясли-бала бакчасынын башчысы С.А. Калиева, №20 «Балакай» балдар бакчасы башчысы А. Жакупова, №23 «Айналайын»

балдар бакчасы жетекчиси А.И. Касимова. Ошондой эле, илимий семинарларда, университет, республикалык, калк аралык илимий-практикалык конференцияларда: О.А. Байконуров атындагы Жезказган университетинде, Жезказган шаары (2019-2020), -Караганда шаары (2017-2020), -Самара шаары (2018-2019), -Бишкек шаары (2018), -Москва шаары (2019),-Бишкек шаары (2018).

Негизги жоболор жана изилдөөнүн жыйынтыктары О.А. Байконуров атындагы ЖезУнун, К.Карасаева атындагы БГУнун (2018-2019), Э.А. Букетов атындагы КарМУнун(2020) педагогика жана психология кафедраларынын жыйналыштарында угулуп, педагогикалык практиканын усулдук көрсөтмөлөрү (2018) окуу куралдарда, педагогикалык практика боюнча методикалык сунуштарда чагылдырылган.

Диссертациянын жыйынтыктарынын басылмаларда чагылдырылышынын толуктугу. Изилдөөнүн негизги материалдары илимий-практикалык конференцияларда сыналган, 12 илимий макала жарыяланган, анын ичинен 8 макала илимий журналдарда; Россиянын илимий цитаталар индексинин журналдарында. - 2, 1 - БГУнун Вестник журналында, 1 - Scopus.

Диссертациянын структурасы жана көлөмү. Диссертация кириш сөздөн, үч бөлүмдөн, корутундудан, пайдаланылган адабияттар тизмесинен (193 аталышта), 4 таблицадан, 4 схемадан, 10 тиркемеден турат.

ДИССЕРТАЦИЯНЫН НЕГИЗГИ МАЗМУНУ

Киришүү теманы тандоону, анын актуалдуулугун негиздейт, изилдөөнүн максаты жана милдеттери түзүлөт, илимий жаңылыгы, иштин теориялык жана практикалык мааниси, коргоого, апробацияга жана натыйжаларды ишке ашырууга сунушталган жоболор ачылат.

«Мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде музыкалык сабактарды уюштуруунун теориялык педагогикалык негиздери» деген биринчи глава теориялык, музыкалык-педагогикалык изилдөөлөрдү талдоого жана илимий изилдөөдө мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде музыкалык билим берүүнү уюштуруунун музыкалык-педагогикалык негиздерин ачууга, мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздеринин маңызын, мазмунун негиздеп берүүгө арналган.

Музыкалык-педагогикалык адабияттарда балага музыкалык тарбия берүүнүн жана жаш муундарды көркөм жана музыкалык маданиятка тартуунун маанисин аныктаган изилдөөлөр жана алардын натыйжалары берилген. Изилденип жаткан маселенин абалына талдоо көрсөткөндөй, балдардын чыгармачылык чөйрөсүндөгү компетенттүүлүгүн калыптандыруу проблемасы, мектепке чейинки балдарды музыкалык тарбиялоо боюнча мугалимдердин теориялык жана практикалык изилдөө иштери Кыргыз Республикасындагы көптөгөн изилдөөчүлөрдүн музыкалык педагогика тармагындагы эмгектеринде чагылдырылган.

Музыкалык билим берүүнүн азыркы илимий изилдөөлөрү, балдардын музыкалык жөндөмдүүлүгүнүн өнүгүшү ар кандай музыкалык иш-аракеттерде, мектепке чейинки билим берүү мекемелериндеги музыкалык сабактарда болоорун көрсөтүп турат. Мына ушул жерде музыка сабагынын оюн-зоок формаларына басым жасоо зарыл жана анын натыйжасында интеллектуалдык өнүгүү калыптанат жана өнүгөт.

Мектепке чейинки курактагы балдардын музыкалык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүүгө төмөндөгүлөр көмөктөшөт:

3-4 жаштагы балдардын өзгөчөлүктөрүн эске алуу жана музыка сабагында педагогикалык процессти уюштурууга багыт берүү менен бирдикте, балдардын музыкалык маданиятынын деңгээлиндеги музыка жөнүндө элементардык идеянын болушун (ырлар, бийлер, музыкалык чыгармалар) карап көрүү;

-оюндук ишмердүүлүктү колдонуу;

- ар бир балага жекече мамиле жасоо;

-музыкалык билим берүү системасын структуралаштыруу.

Музыкалык сабактардын заманбап мазмуну белгилүү музыкалык жөндөмдүүлүктөргө окутууну уюштурууну камтыйт. Музыка сабагы - **музыкалык ишти уюштуруунун негизги формасы** болуп саналат. Мектепке чейинки курактагы балдардын орто тобунда музыкалык билим берүү жалпысынан музыкалык маданияттан жана музыкалык тарбиядан турат.

Музыкалык сабактарды уюштуруунун азыркы музыкалык педагогикалык негиздеринде **музыкалык сабактардын методикасы менен байланышкан көйгөйлөр жана аларды чечүү жолдору аныкталган:**

-музыка сабагында **ар бир тарбиялануучуга жекече мамиле кылуу**, бала үчүн тандалып алынган музыкалык ишмердүүлүктүн жаш өзгөчөлүктөрүнө байланыштуу оптималдуулугун аныктайт.

- **окуучунун ар кандай музыкалык иш-аракеттерине байкоо жүргүзүү** жетишкендиктерди жана кемчиликтерди көрсөтөт.

Музыка сабагында ачылган көйгөйлөр алардын чечүү жолдорун окуучулардын жаш өзгөчөлүгүн, жекече айырмачылыктарын эске алуу менен, сабактардын уюштуруучулук педагогикалык негиздери менен методдорду жана каражаттарды тандоо менен аныктайт.

Илимий адабияттарды талдоонун негизинде мектепке чейинки курактагы балдардын **ортоңку топтогу балдары үчүн музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негиздери жана маңызы теориялык жактан** аныкталат.

Музыкалык сабактарды уюштуруу жана өткөрүү **билим берүү процессин уюштуруунун педагогикалык негиздери догма эмес** экендигин көрсөттү: коомдо жана азыркы мектепке чейинки балдардын аң-сезиминде болуп жаткан өзгөрүүлөрдүн жана билим берүү ишмердигинин башка факторлорунун таасири астында-музыкалык билим берүү системасын уюштуруунун педагогикалык негиздери өзгөрүү, жаңылануу баскычында турат.

Мектепке чейинки курактагы орто топто музыкалык сабактарды өткөрүүдөгү негизги пункттарга таянып жана анализдөө менен, биз билим берүү процессин уюштуруунун педагогикалык негиздерин өркүндөтүүгө болот деп эсептейбиз, анткени, жаңы технологиялар окутуунун монотондуулугун ар тараптуу кылууга мүмкүндүк берет, МКТ музыкалык ишмердүүлүктү жандандырат, музыкалык чыгарма менен таанышуунун горизонтторун кеңейтет жана ар кандай маселени чечүүгө ар тараптуу толук жооп берет.

Мугалим өзү ***педагогикалык негиздерге таянып, окуучулардын жаш өзгөчөлүгүн, музыкалык маданиятын эске алуу менен*** музыка сабагын уюштурууну иштеп чыгат.

Орто мектепке чейинки курактагы балдардын ***музыкалык маданияты*** музыканы кабыл алууну, музыкалык чыгарманын жанрын айырмалоону, музыкалык аспаптарда ойноону камтыйт.

Окутууну уюштуруунун педагогикалык негиздери, сабактарды уюштуруунун формаларынан жана түрлөрүнөн айырмаланып, жекече, топтордо, жамааттык түрдө өтүшү мүмкүн. Топтук жана жекече, жамааттык сабактарды өткөрүүдө мектепке чейинки курактагы балдардын орточо жаш өзгөчөлүктөрү эске алынат. Бардык мөөнөтү өтүп кеткен факторлорду эске алуу менен музыка сабагын уюштуруунун формаларын жана түрлөрүн тандоого болот. Изилдөөнүн жүрүшүндө мектепке чейинки курактагы орточо жаш балдарга музыкалык сабактардын ар кандай формалары жана түрлөрү сунушталып, уюштурулган.

Педагогикалык негиздер боюнча ***билим берүү процессин уюштуруунун эффективдүүлүгү***, бирдиктүү билим берүү мейкиндигинде ишке ашкан балдардын топтук да, өз алдынча да жеке ишмердүүлүгүнүн өз ара аракеттенүүсүн жана уюштурулушун камтыйт.

Анын максаты - музыкалык билимди билүү, маселелерди чечүү жолдорун табууда алынган көндүмдөрдү жана жөндөмдөрдү аң-сезимдүү өнүктүрүү жана колдонуу.

Педагогикалык негиздер боюнча уюштурулган билим берүү иш-аракеттери, теорияны жана практиканы бириктирүүнү жана системалаштырууну, окутуунун методдорунда көрүнүктүүлүктү активдүү колдонууну талап кылат.

Музыка сабагында педагогикалык принциптер боюнча уюштурулган ***окутуунун эффективдүүлүгү*** окутуунун белгилүү бир түрүн долбоорлоодон көз каранды, мында дидактикалык принциптердин системасы идеялардын генератору болуп саналат.

«Изилдөө методологиясы жана методдору» аттуу ***экинчи главада***, мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негиздерин изилдөө методикасын, мектепке чейинки балдардын музыкалык ишмердүүлүгүн колдонуу менен музыкалык сабактардын түрлөрүн ачып берет.

Изилдөөнүн объектиси болуп мектепке чейинки курактагы орто топтун балдары саналат.

Изилдөөнүн предмети мектепке чейинки курактагы орто топто музыка сабагын уюштуруу болуп саналат.

Мектепке чейинки курактагы орто топто **музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негиздери төмөнкү дидактикалык принциптерди** колдонуу менен мүнөздөлөт, алар тарбиялануучу менен мугалимдин ортосундагы билим берүүнүн ар кандай түрү үчүн негиз катары кызмат кыла турган бир катар тарбиялык иш-аракеттерди аныктайт.

- Музыкалык иш-аракеттердин түрлөрү боюнча музыкалык сабактардын ар кандай түрлөрүн уюштуруу жана орто топтогу балдардын музыкалык-чыгармачылык ишмердүүлүгүн калыптандыруу **төмөнкү дидактикалык принциптерди колдонуу менен төмөнкү педагогикалык негиздер менен натыйжалуу жана ийгиликтүү** болот:

- **окуу-тарбия процессин уюштуруунун педагогикалык негиздеринде балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн ар кандай түрлөрүнүн көрүнүү принциптери менен өз ара аракеттенүүсү** - каралып жаткан абстрактуу маалыматты конкреттештирет жана тактайт.

окуу-тарбия процессин уюштуруунун педагогикалык негиздери, - балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн ар кандай түрлөрүндө ар кандай дидактикалык оюндарды колдонуу менен, музыкалык чыгарманы үйрөнүү процессинде оюн элементтерин колдонуу - иш-аракетти чектебестен, милдеттерди чечүүдө өзүнүн вариантын табууга баланын өзүнүн чыгармачылык каалоосун ойготот.

музыкалык ишмердүүлүктүн ар кандай түрлөрүндө **билимди жана көндүмдөрдү системалуу, максаттуу жана ырааттуу колдонууда окуу процессинин сапатын, музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздерин жакшыртат** жана зарыл чыгармачылык потенциалы бар балдарды стимулдайт;

– **Окуу процессин уюштуруунун педагогикалык негиздери** - музыкалык иштин бардык түрлөрүндө, музыкалык сабактарда, майрамдарда жана оюн-зооктордо, балдардын күнүмдүк турмушундагы өз алдынча музыкалык аракеттерде, **элдик музыканын элементтерин колдонуу**, мурдагы муундун жана элдин салтына багытталган элдик музыканын өзгөчөлүктөрүн изилдөөдө терең ойлонууну талап кылат;

– **Музыкалык иш-аракеттин бардык түрлөрүндө өз ара байланышта музыкалык жана билим берүү билимдерин топтоонун жана өздөштүрүүнүн окуу-тарбия процессин уюштуруунун педагогикалык негиздери** мектепке чейинки балдар үчүн музыкалык сабактарда натыйжалуу окутуу процессинде окуу маселелерин өз алдынча чечүүгө жана сапаттуу натыйжаларга багыттайт.

Орто топтогу балдар үчүн музыка сабагынын педагогикалык негиздери окуу процессин уюштуруунун дидактикалык принциптерине негизделген. Орто топтогу музыка сабагы 15 мүнөткө созулат.

Музыка сабагында ортоңку топтогу балдарга *казак күүлөрүн жана Казакстанда жашаган башка улуттардын күүлөрүн угуу* сунушталды. Балдар угуп эле тим болбостон: биринчи топ сүрөт тартат, экинчиси театрлаштырат, үчүнчүсү скульптура, төртүнчүсү импровизация жасайт. Музыкалык чыгарма ар тараптан изилденип, каралат. Бала чыгармачылык уюштурулган педагогикалык процесстин бардык этаптарынан өтөт. Элдик музыканы угуу балдардын шык-жөндөмдөрүн калыптандырат, музыкалык ишмердүүлүктө чыгармачылык ой жүгүртүүсүн өнүктүрөт, музыкалык чыгармачылыктын ар кандай түрлөрүн үйрөнүү деңгээлин аныктайт.

Окуу процессин уюштуруу формасына төмөнкүлөр кирет: музыкалык сабактар, майрамдар, оюн-зоок, күнүмдүк турмуштагы музыка, жеке музыкалык иш-чаралар. Бул курактагылар үчүн колдонулган музыкалык материалдын жеткиликтүүлүгү жана кызыгуусу баланын музыкалык маданиятын түзөт.

Изилдөөдө коюлган милдеттерди чечүү 2017-жылдан 2020-жылга чейинки мезгилди камтыган үч этап менен ишке ашырылды.

Биринчи этап – теориялык – илимий жана адабий булактарды талдоо камтылган, изилдөөнүн максаты, милдеттери, методологиясы жана методологиясы аныкталган.

Экинчи этап эксперименталдык болуп саналат.

Үчүнчү этап - акыркы баскыч.

Алдыга коюлган милдеттерди чечүү үчүн төмөнкүдөй **изилдөө методдору** колдонулган: изилдөө проблемасы боюнча музыкалык-педагогикалык адабияттарга теориялык талдоо, педагогикалык тажрыйбаны жалпылоо, диагностикалык методдор, педагогикалык байкоо, педагогикалык эксперимент.

Музыкалык сабактарды уюштуруу үчүн музыкалык жетекчи **балдардын музыкалык деңгээлин** билиши керек, б.а. педагогикалык диагностиканы жүргүзө билүүгө тийиш: музыкалык жөндөмдүүлүктүн өзөгүн түзгөн үч негизги музыкалык жөндөмдү бөлүп кароого болот: тынчсыздануу сезими, музыкалык-угуу жөндөмдүүлүгү жана ритм сезими.

Эксперименталдык иштерди уюштуруу максатында балдардын музыкалуулугунун негизинде эксперименталдык топто педагогикалык диагностика уюштурулуп, бир нече **критерийлер** белгиленди:

1) – музыкалык чыгарманын мүнөзүн, маанайын сезе билүү, укканды түшүнүү, эмоционалдык мамилени көрсөтүү, музыкалык образды түшүнүү;

2) - эң жандуу жана түшүнүктүү музыкалык кубулуштарды уга билүү, салыштыруу, баалоо жөндөмдүүлүгү.

3) - музыкага болгон чыгармачылык мамилени көрсөтө билүү. Аны угуп, бала өз алдынча көркөм образды чагылдырып, аны ырдап, ойноп, бийлеп берет.

Педагогикалык байкоо: бүтүндөй бала бакчадагы музыкалык билим берүү процессинин уюштурулушуна, музыкалык сабактарды өткөрүү

процессине, балдардын тобунун же бир баланын жүрүм-турумуна, реакциясына ж.б.байкоо жүргүзүлдү.

Биз алдын ала байкоонун планын түздүк жана байкоо жүргүзүү процессинде изилденүүгө жана аларга жооп берүүгө тийиш болгон конкреттүү пункттарды аныктадык. Музыка сабагында активдүү же пассивдүү байкоо бала үчүн класста, оюнда, эркин иш-чараларда, бала бакчанын тайпасында уюштурулган. Эксперименттик иштин жүрүшүндө түз байкоо колдонулган, бул түздөн-түз жүрүп жаткан педагогикалык процесске мугалим-изилдөөчүнүн түз же кыйыр катышуусу.

Метод музыка сабагында, ошондой эле **музыкалык билим берүүнүн башка формаларында (музыкалык класстар, майрамдар жана оюн-зоок, бала бакчанын күнүмдүк турмушундагы музыка, өз алдынча музыкалык ишмердүүлүк)** балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнө өз ич ара байкоо жүргүзүү аркылуу колдонулган.

Алынган маалыматтарды жалпылоо үчүн математикалык анализ жүргүзүлдү, анын натыйжалары пайыздар менен көрсөтүлөт, аныктоочу жана жыйынтыктоочу эксперименттин көрсөткүчтөрү салыштырылат.

Изилдөөнүн жүрүшүндө белгиленген педагогикалык негиздер менен музыкалык сабактар уюштурулган: үстөмдүк кылуучу музыкалык ишмердүүлүк – балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн ар кандай түрлөрүнүн өз ара аракеттенүүсүндө, алардын ар бири балдардын музыкалык жана чыгармачылык өнүгүүсүн жакшыртууга багытталган (ритм сезими, тынчсыздануу сезимдери, музыкалык-ритмикалык кыймыл, ырдоо чеберчилиги, хор көндүмдөрү ж.б).

Тематикалык музыкалык сабактарды өткөрүү процессинде балдардын музыкалык жана чыгармачылык ишмердүүлүгүн ийгиликтүү калыптандыруу үчүн максаттуу жана ырааттуу түрдө ар кандай чыгармачылык тапшырмалар колдонулган жана мунун баары балдарды музыкалык жана чыгармачылык ишмердүүлүктүн ар кандай түрлөрүнө стимулдаштыруу үчүн балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн бардык түрлөрүн бириктирген белгилүү бир теманын болушу менен пайдаланылган.

Мисалы, «Музыканын жана ырдоонун ачык каражаттары» деп аталган музыкалык-тематикалык сабагы болуп эсептелинген "Дүкөн оюну". Бул оюнда сатуучу - бала сатып алуучуга керектүү дискти берип жатып, өзүнүн үнү менен обонду чыгарышы керек. «Сатуучудан» үндүн тазалыгы да, обонун туура берилиши да, аткарууда бардык өңдөрдүн сакталышы да талап кылынат. Оюн аркылуу музыкалык материалды өздөштүрүү деңгээлин, ошол эле учурда балдардын музыкалуулугун, жөндөмдүүлүгүн, чыгармачылыгын, ошондой эле музыкалык жана окуу тарбия билимдерин топтоо жана өздөштүрүү деңгээлин анализдөөгө болот.

Биз музыканын даана, так каражаттарын изилдедик: мисалы, балдар килемде отурушат, ар биринде топ бар. Стаккатодо (staccato -үзүндү) балдар топту полго уруп, ал эми жай үн алып барууда -Легатодо (legato-байланышкан) аны колдон колго тоголотушат.

Оюндун экинчи вариантында: мугалим чоң жеңил топту кармап турат, стаккато аны жерге урат, легато абада жарым тегерек чийет. Андан кийин алар балдарга топ сыяктуу секирип үзүндү обонго, ал эми легато бир калыпта жай кыймылдап, ошол эле учурда колдору менен эки тарапка жумшак кыймылдарды жасоону сунушташты. Оюн ар кандай жолдор менен импровизацияланган, жалаң эркек балдар секирип, кыздар жай кыймылдаган, андан ары, кыздар ырларды легато ырдашкан, бул жай кыймыл дегенди билдирет, ал эми стаккато догу ырда балдар секиргендиктен, балдар бул терминологияларды жакшы эстеп калышты.

Комплекстүү музыкалык сабактар искусствонун ар кандай түрлөрүнүн – музыканын, живописин, адабияттын, театрдын ж.б. өз ара аракеттенүүсүнө негизделген, балдардын музыкалык жана көркөм ишмердүүлүгүнүн ар кандай түрлөрүн, мисалы, музыкалык, көркөм, театралдык, көркөм сөз жана башкаларды айкалыштырган, искусствонун ар кандай түрлөрүнүн өзгөчөлүктөрү жана каражаттардын өзгөчөлүктөрү жөнүндө балдардын билимин байытуу; искусствонун байланышы жөнүндө балдардын түшүнүктөрүн кеңейтүү.

Окуу процессин уюштуруунун **педагогикалык негиздеринде ар кандай дидактикалык оюндарды колдонуу** – комплекстүү музыкалык сабактарда коюлган милдеттерди чечүүдө өз ара эффективдүү аракеттенет. Мисалы, музыкалык-дидактикалык оюндар балдардын угуу кабылдоосун өнүктүрүүдө жардам берет. Алардын ар биринде балдар музыканын көптөгөн ачык каражаттарын: бийиктикти, тембрди, динамикалык түстөрдү, ритмди, музыкалык образды жана драматургияны угууга, айырмалоого, салыштырууга үйрөнүшөт. Үндөрдүн тембрин айырмалоо «үнүнөн тааныйт, үндүн күчү «катуу-акырын» (f-p), бубенди катуураак как», «Музыкалык кагуулар» ритми.

Үчүнчү бөлүм «Мектепке чейинки балдар менен орто топто музыкалык сабактарды уюштуруу боюнча өз изилдөөлөрүнүн жыйынтыктары» деп аталып, анда эксперименталдык иштин мазмуну жана өзгөчөлүктөрү каралат.

Педагогикалык эксперименталдык иштердин максаты – Мектепке чейинки билим берүү мекемелериндеги ортоңку топтун тарбиялануучуларынын музыкалык жөндөмдүүлүгүнүн бардык түрлөрүн колдонуу менен музыкалык сабактарды уюштуруунун айрым педагогикалык негиздерин эксперименталдык түрдө жана натыйжалуулугун текшерүү.

Изилдөөнүн эксперименталдык базасы. Изилдөө Казакстан Республикасы, Караганды областы, Сатпаев шаары, №22 «Кулыншак» жана №26 мектепке чейинки билим берүү мекемесинин базасында жүргүзүлгөн. Изилдөөгө 3 жаштан 4 жашка чейинки жалпы 50 бала, ошондой эле бала бакчанын орто тайпасынын 4 тарбиячысы, 2 музыкалык жетекчиси катышты.

Эксперименттик иш үч этап менен жүргүзүлдү: аныктоо-диагностикалык, калыптандыруу, контролдоо-жалпылоо.

Тактоо этабы төмөнкүдөй курулган. Музыка сабагында калыптануу жана активдештирүү биз белгилеген музыкалык класстардын ар кандай

түрлөрүн уюштуруунун педагогикалык негиздерин эске алуу менен чыгармачылык тапшырмаларды колдонууну билдирет. Окутууда биз кварталга пландаштырылган негизги милдеттерден чыктык, анда бардык төрт түр боюнча сабактар өткөрүлдү, аларды чечүү балдардын музыкалык, чыгармачылык жана көркөм жөндөмдүүлүктөрүн ырааттуу өнүктүрүүгө багытталган.

Эксперименталдык топтун балдары менен диагностикалык эксперимент жүргүзүлдү, анын максаты мектепке чейинки курактагы орто топтун балдарынын музыкалуулугунун баштапкы деңгээлин аныктоо болгон. Орто топтогу балдардын музыкалык өнүгүүсүнө жана чыгармачылык активдүүлүгүнө педагогикалык диагностика жүргүзүү үчүн жеке жана топтук, подгруппаларда жана кош формада иштөө колдонулган. Эксперименттик иштин алдында экспериментатор мектепке чейинки балдардын өнүгүүсүнүн бардык багыттары боюнча педагогикалык байкоо жүргүзгөн.

Диагностикалык аныктоо стадиясында Н.А. Ветлугин, О.П. Радыновалардын «Балдардын музыкалык жөндөмдүүлүктөрүн диагностикалоо» методикасы колдонулган. Бул методика төмөнкүлөрдөн: байкоо, баарлашуу, диагностикалык тапшырмалар турат:

Биринчи диагностика: Педагогикалык байкоонун жыйынтыгы топтолгон музыкалык билиминде, тарбиялануучулардын уюшкан коллективдик иш процессинде, деңгээлдик көрсөткүчтөрүндө жана сабактын жүрүшүндө каралган:

Натыйжаларды баалоо: *8-10 баллдын жогорку деңгээли* – тарбиялануучулардын музыкалык-чыгармачылык ишмердүүлүккө, педагог-музыкант тарабынан берилген ар кандай уюшулган музыкалык чыгармачылык иштерди аткарууга, музыкалык билим берүүнүн бардык таанып-билүү процесстерине терең жана туруктуу: музыкалык-дидактикалык оюндар, вокалдык жана хор менен ырдоо, кабылдоо, бий кыймылдары, оркестрдин аткаруусу, куурчак театры, көлөкө театры – кыймыл-аракетте активдүү жана өз алдынча кызыгууларын билдиришет.

Орточо деңгээл 5-7 баллды түзөт -тарбиялануучулардын теңтуштары менен биргеликте уюшулган музыкалык-тарбиялоо жана коллективдик иштерге, музыкалык-чыгармачылык иш-аракеттерге жана өз алдынча, чектөөсүз аракеттерге кызыгуулары бар, бирок музыкалык чыгарманы кабыл алууда, аны аткарууда тарбиялануучу көңүлү жоктук кылып, жаңы музыкалык билимди толук кабыл албайт үчүн жана ал үчүн жетишсиз, өз алдынча иш-аракетте активдүү эмес.

Төмөнкү деңгээл 0-4 балл –тарбиялануучулар уюшулган музыкалык окуу-тарбия жана жамааттык иштерге кызыгуусун толук билдирбейт, музыкалык билимди кабыл алууга катышпайт, кыймылда, оюнда, импровизацияда эмоциясын көрсөтүүгө аракет кылбайт жана активдүү эмес.

Экинчи диагностика: балдар менен сүйлөшүү. Педагог баланын музыкалык ишмердүүлүктүн түрлөрүнө болгон мамилесин, музыкалык ишмердүүлүккө болгон артыкчылыктарын, алардын сүйүктүү каарманы ким

экендигин, б.а. алар кимди ойношот, балдардын жакшы көргөн мультфильмдери, жомоктору, компьютердик оюндары кандай, балдардын ырга, бийге болгон мамилеси кандай. Маектешүү эксперименталдык топтун ар бир баласы менен жекече жүргүзүлүп, бир катар суроолордон турган. Ошентип, биз бул топтогу балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн түрлөрүнө болгон кызыгуусун жана мүнөздүү музыкалык репертуарын аныктадык.

Үчүнчү диагностика: К.В. Тарасованын жана А. И. Буренинанын "Чыгармачылык өнүгүү методикасы" аттуу методикасындагы проблемалык-чыгармачылык тапшырмаларды колдонуу менен, музыкалык ишмердүүлүктүн түрлөрүндө фантазия менен оюнан чыгарылган элестетүү көрүнүштөрүн изилдешти.

Бул методикада беш тапшырма камтылган: мисалы, 1 – оюнан чыгарып элестетүү көрүнүшү жана салыштыруу. "Айналайын апа" аттуу жана "Чоң энемдин кандай даамдуу куймактары бар" музыкалык материалдар.

Инструкция-көрсөтмө: 1. «Айналайын апа» жана «Чоң эненин кандай даамдуу куймактары бар» деп аталган музыкалык чыгарманы уккула: - угуу. 2. Ырды угуп жатып, көз алдына элестетип кабыл алуу жана аны сүрөт кылып тартуу;

Бардык таратма материалдар балдар отурган столдо болуп, диагностикалык иш группада жүргүзүлдү. Тарбияланучулар ырларды бирден угушту, ырдын аты бир нече жолу кайталанып, кайсы ырга тартууну тандоо укугун да беришти. Натыйжасында, маектешүү жана тартылган сүрөттөрдү анализдөө. Бала сүрөт жөнүндө айтып берет. Сүрөт тарта албаган балдар өздөрүнүн тарткан сүрөттөрүн айтып беришип, сезимдерин айтышат.

Баалоо критерийлери: 3 балл - уккан музыкалык чыгармага болгон сезимдерин, ойлорун чийме жана сүйлөө баянында билдирет; 2 упай – уккан музыкалык чыгармага болгон сезимдерин жана ой-пикирлерин чиймеде да, сүйлөө сөзүндө да билдирет, баланын сүйлөө баяны өтө кыска, сүрөт бүдөмүк, теманын айрым деталдары жок, орду негизинен барактын четтери боюнча, басым начар түссүз; 1 балл – чиймедеги тапшырманы аткара албайт, сүйлөө баяны өтө начар.

Төртүнчү диагностика. Балдардын ыр жазуусуна басым жасалат. «Суроо-жооп интонациялары». Диагностика өзүнө: ырдоо үнүн жана угуусун өнүктүрүү үчүн көнүгүүлөрдү камтылган. Диагностика беш тапшырманы камтыды.

Баалоо критерийлери:

3 балл – оригиналдуу ритмди жана кеңейтилген мелодиялык линияны, түрдүү ачык-айкын каражаттарды колдонуу, сөздүн так айтылышы, чечкиндүү мамиле;

2 балл - 2-3 тыбыштан турган эң жөнөкөй ритмикалык формулаларды обондо колдонуу, сөздөрдүн лексикасынын начардыгы, сөздүн бүдөмүк, так эмес айтылышы, жалкоолук, жашыруундук;

1 балл – ритмикалык монотондук же бир нерсени ойлоп табуудан толук баш тартуу.

Диагностикалык иште ар кандай манжа оюндары жана сүйлөө оюндары-көнүгүүлөрү да системалуу түрдө колдонулган.

Эксперименттин тактоочу курсунун жыйынтыгы боюнча биз маалыматтарды иштеп чыгуунун ыкмаларын – диагностикалоону, деңгээл дескрипторлору боюнча көндүмдөрдүн жана жөндөмдөрдүн жетишкендиктерин аныктоону көрсөттүк жана сүрөттөп бердик.

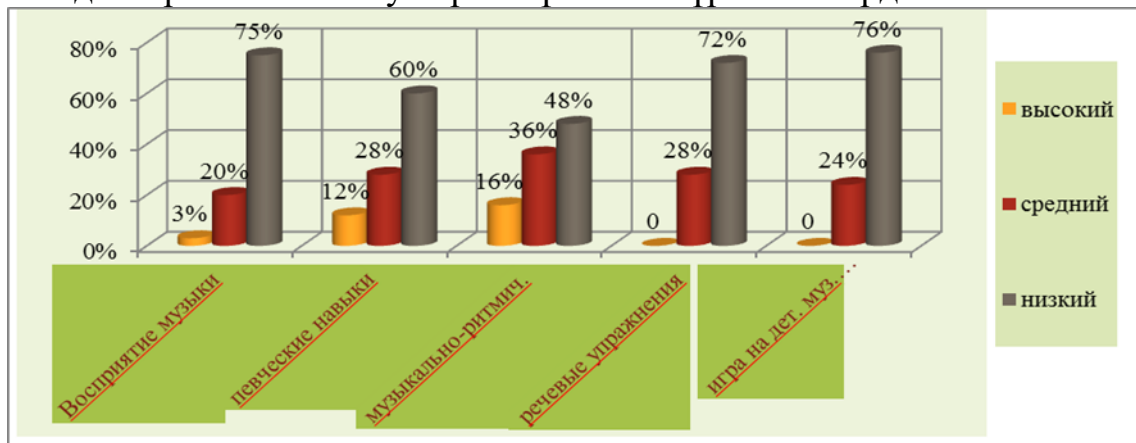

Диаграмма 1. Эксперименттин тактоочу этабында эксперименталдык топто музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери боюнча музыкалык билим берүүнүн өнүгүү деңгээли жөнүндө маалыматтар.

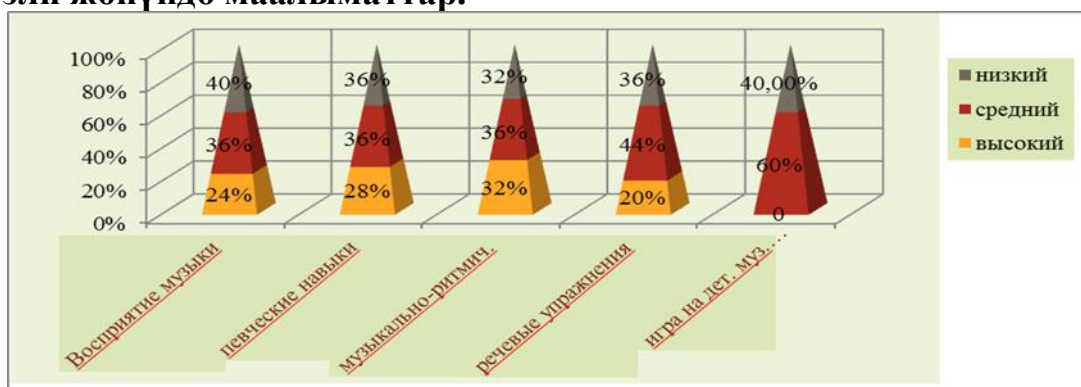

Диаграмма 2 Контролдоочу топтун музыкалык иш-аракетинин түрлөрү боюнча музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери тарабынан музыкалык билим берүүнүн деңгээлин аныктоочу экспериментте (%) өнүктүрүү боюнча маалыматтар.

Балдардын эксперименталдык жана контролдук топторунда тактоочу эксперименталдык изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча орто топтун тарбиялануучуларынын музыкалык материалдар менен иштөөдө музыкалык-чыгармачылык өнүгүүсүнүн төмөнкү жана орточо деңгээли басымдуулук кылганын аныктадык.

Изилдөөнүн калыптандыруучу экспериментинин максаты – биз аныктаган бала бакчанын ортоңку тобунда музыка сабагын уюштуруунун педагогикалык негиздерин эксперименталдык түрдө текшерүү.

Аныктоочу экспериментте колдонулган ыкмалардын жыйынтыгы боюнча калыптандыруучу экспериментте балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн түрлөрү атайын системалаштырылган, алар беш бөлүмдөн турган: музыканы кабыл алуу, ырдоо, музыкалык-ритмикалык кыймыл, сүйлөө көнүгүүлөрү, балдардын музыкалык аспаптарда ойноосу.

Биз бул ишти аткарып жатып, балдардын ырдоо үнүнүн өзгөчөлүгүн эске алдык. Ырдоо алдында моюндун булчуңдарын эс алдыруу үчүн колдун жай кыймылдары, башты алдыга, артка, капталга эңкейтүүчү көнүгүүлөрдү, «И» эмес, анткени ал кекиртекти тарытат, «У», «О» үндүү тыбыштарын ырдоо менен көнүгүүлөрдү колдондук.

Келгиле, "Ырдоо" жана "Ритм сезими" параметрлерин текшерүүгө кененирээк токтололу.

“Ырдоо” – ар бир бала экиден тапшырма аткарды.

1-тапшырма: өзүнө тааныш ырды ачык коштоо менен жана асаррелла ырдоо. Мугалимдин үнүнөн же аспаптан чыккан үндү же мотивди кайталоо.

Ырлардын мисалдары: «Кичинекей балаты», «Достор жөнүндө», «Троллейбус», «Менин гүлүм», «Денсоолук ыры», «Күчүгүм», «Балапан» жана башкалар.

2-тапшырма: биз балдардын терция чегиндеги үндөрдү айырмалай билүү жөндөмүн сынап көрүү үчүн музыканы угуу жөндөмдүүлүгүнүн көрсөткүчүн камтыган “Коңгуроо” оюнун жана обондун багытын аныктоочу “Шаты” оюнун колдондук. Бул иш иллюстрация менен б.а. ноталардын өйдө-төмөн жазуулары бар шатысы менен коштолду.

Ошондой эле түзүү экспериментинде ***үстөмдүк кылган музыкалык сабак да*** өткөрүлдү:

-балдардын музыканын ачык-айкын каражаттарын жаттап калышына жана аларды ар кандай музыкалык иш-чараларда колдоно билүүсүнө басым жасалды. Мисалы, “Музыка айтып жаткандай” ыкмасын колдонуу менен балдарга музыканын ачык-айкын каражаттары – staccato, cresc, dim, forte, piano, ритм, режим, темп, интонация, дикция сунушталды.

Мисалы, Музыкалык-ритмикалык кыймыл менен коштолгон "Эмне угулат?" аттуу ырды аткарууда музыканын дээрлик бардык ачык-айкын каражаттары камтылган.

Максаты: угуу көңүлүн жана байкоочулукту өнүктүрүү. Бул жерде fortepiano динамикалык түстөрү ар кандай темпте ачык-айкын өзгөрөт..

Сабактын аягындагы ыр абдан бай аткарылып, музыканын бардык ачык-айкын жана динамикалык түстөрү менен балдардын дикциясына да көңүл бурулуп, айрым балдардын сүйлөө көнүгүүлөрү менен жекече иш жүргүзүлдү.

Балдар үн күчү өзгөргөн сайын – катуу-жумшак, регистрдик түс – бийик жана төмөн үн, темп – тез-жай жана музыкалык чыгарманын жөнөкөй формасы менен кыймылдарын түшүнүүгө жана координациялоого үйрөнүштү.

Балдар үн күчү – катуу-акырын, регистрдик боек – бийик жана төмөн үн, темп – тез-жай жана музыкалык чыгарманын жөнөкөй формасы өзгөргөн

сайын, алардын кыймыл-аракеттерин түшүнүүгө жана координациялоого үйрөнүштү

Музыканы кабыл алууда балдар музыкалык чыгармалардын табиятын айырмалай билүүгө үйрөнүп, бул үчүн кыскача образдуу аңгеме, поэма аркылуу айтышып, музыкалык туюнтуу каражаттары жөнүндө маалыматтарды ачып беришти.

Мектепке чейинки курактагы ортоңку топтогу балдардын дикциясын жана артикуляциясын өнүктүрүү үчүн сүйлөө көнүгүүлөрүнөн пайдаландык, анткени жакшы дикция интонациянын тазалыгына, үндүн кооздугуна өбөлгө түзөт. Сүйлөө көнүгүүлөрү аркылуу балдарды дикцияга үйрөтүштү: жакшы дикциянын шарты – балдардын сөздүн маанисин түшүнүүсү, ошондуктан биз алгач кеп көнүгүүлөрүнүн мазмунун аныктап, түшүнүксүз сөздөрдү чечмелеп, кульминациясын таптык. Төмөнкү ыкмаларды колдондук:

- окуу процессинде сүйлөө көнүгүүлөрүнүн текстин ачык-айкын окуу;

- тексттин башка темпте жана ар кандай динамикада коллективдүү айтылышы, тексттин катуу үн менен шыбырап, коллективдүү айтылышы. Мында казактын балдар ырлары: Б. Дәлденбаевдин «Көңілді балалар эңи» «Жау, Жау, жанбыр», К. Дүйсекеевдин «Жомарт елим», И. Нүсіпбаевдин «Елтаңбасы елимнің», Д. Омаровдун «Жаңбыр жауады», К. Куатбаевдин Д. Нурпейсовдун «Тойбастар» күүсү, Н. Тілендиевдин «Мерекелік марш» ж.б. Үнсүз тамгаларды так айтуу (п, т, м, к, х, с) сөздөрдүн аягында балдардын көңүлүн кол менен үндөрдүн туура жабылышына акцент жасап бурдук. (дирижердун жаңсоосу – алып салуу)

Колдонулган сүйлөө көнүгүүлөрүнүн мисалы:

Жайылып жүрөт тай. Ай-ай-ай. Учуп кетти торгой.

Второй пример: Жу-жу-жу-жу-жу-жу. Кызыл, жашыл гүлдөрдөн,

Балды соруп алабыз. Жу-жу-жу-жу-жу-жу.

Третий пример: Ток-ток, тоңкулдак, Жерден таруу чокуп алып,

Тоңкулдайт тоңкулдак, Ток-ток-ток.

Биздин изилдөөбүздө эксперименталдык методологиянын натыйжалуулугу жөнүндө маалыматтарды алуунун негизги жолу изилдөөнүн аныктоочу жана жыйынтыктоочу этаптарынын натыйжаларын салыштыруу болуп саналат.

Бул эксперименталдык иштин максаты музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздеринин натыйжалуулугун текшерүү, музыкалык сабактарды өткөрүү процессинде мектепке чейинки курактагы орто топтогу балдардын музыкалык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн калыптандырууда оң динамикасын камсыз кылуу болгон. Биз аныктаган педагогикалык негиздер менен музыкалык ишмердүүлүктүн бардык түрлөрүндө.

Изилдөөнүн акыркы этабында эксперименталдык жана контролдук топторду салыштырууда пландаштырылган музыка сабагынын педагогикалык негиздери менен иштелип чыккан системанын натыйжалуулугун текшерүү зарыл болгон. Эксперименттин эки тобунда тең эксперименттерди айтуу жана

калыптандыруу, жыйынтыктоочу контролдук бөлүмдүн жыйынтыгын салыштырып талдоо, орто топтогу балдардын музыкалык билиминин, музыка сабагынын ар кандай түрлөрүндөгү оң тенденцияны ачык көрсөттү. Контролдоо тобу жыл ичинде музыкалык билим берүүнүн календарлык жана перспективдүү планы боюнча ишке ашырылган.

Ошентип, жыйынтыктоочу эксперименталдык иштин натыйжалары эксперименталдык иштердин жүрүшүндө балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн бардык түрлөрүндө музыкалык сабактарды өткөрүү процессинде балдардын музыкалык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүнүн калыптануу деңгээлинде олуттуу өзгөрүүлөр болгон деген тыянак чыгарууга мүмкүндүк берди. Музыкалык-чыгармачылык жөндөмдүүлүгүнүн өнүгүүсүнүн жогорку жана орто деңгээлиндеги балдардын саны өстү, ошондой эле музыкалык иш-аракеттин ар кандай түрлөрү боюнча музыкалык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгүнүн өнүгүү деңгээли төмөн орто топтун балдарынын деңгээли да төмөндөдү.

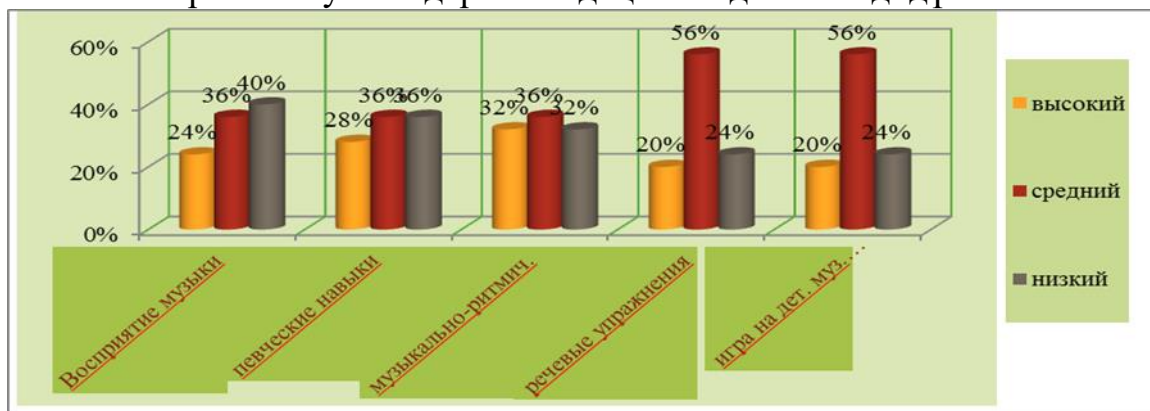

Диаграмма 3. Эксперименттин жыйынтыктоочу этабында эксперименталдык топто музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери боюнча музыкалык билим берүүнүн өнүгүү деңгээли жөнүндө маалыматтар.

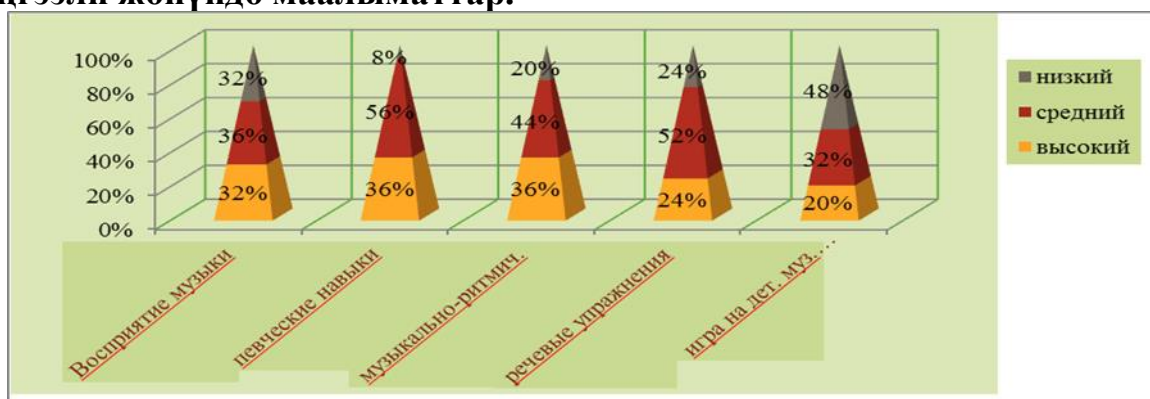

Диаграмма 4. Эксперименттин жыйынтыктоочу этабында музыкалык билим берүүнүн деңгээлинин өнүгүшү, музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери, контролдоо тобунда музыкалык иштин түрлөрү жөнүндө маалыматтар.

Билимди биротоло аныктоонун жыйынтыгы боюнча музыкалык билим берүүнүн көндүмдөрүн жана жөндөмдөрүн ийгиликтүү өздөштүрүүгө жетишүү үчүн, музыкалык сабактарды уюштурууга педагогикалык

эксперимент процессинде өзүнүн артыкчылыктарын көрсөткөн музыкалык сабактардын түрлөрүн киргизүү тастыкталды.

Музыка сабагынын түрлөрү жана музыкалык иш-аракеттердин түрлөрү боюнча диагностикалоо, типтүү сабактарды системалуу киргизүү, тарбиялануучулардын чыгармачыл ишмердигинде өз алдынча иш-аракеттерин өнүктүрөрүн көрсөтөт.

КОРУТУНДУ

Музыкалык сабактарды уюштуруунун айрым педагогикалык негиздерин пайдалануу жана музыкалык билим берүүнүн методикалык ыкмаларын ишке ашыруу ***төмөнкүдөй жыйынтык*** чыгарууга мүмкүндүк берет

1. Музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери - бул мектепке чейинки курактагы балдарга музыкалык билим берүүнүн негизги каражаты, анткени музыкалык иш – чаралар балдардын музыкалык иш-аракеттерин уюштуруунун негизги формасы болгондуктан, анда инсандын сапаттарын окутуу, өнүктүрүү, билим берүү жүзөгө ашырылып, музыкалык маданияттын негиздери калыптанат.

Музыка сабагында мектепке чейинки курактагы балдардын музыкалык жана чыгармачылык потенциалы ачылат. Музыка сабагынын системасын мүнөздөп, алар класстардын ар кандай түрлөрүн: салттуу, комплекстүү, тематикалык, типтүү, фронталдык, топтук, жекече, үстөмдүк кылуучу класстарды камтый тургандыгын белгилеп кетүүгө болот.

2. Мектепке чейинки курактагы балдардын ортоңку тобунда музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери - ***балдардын музыкалык ишмердүүлүгүнүн ар кандай түрлөрүнүн көрүнүктүү принциптери менен өз ара аракеттенүүсүнө***, ошондой эле ар кандай дидактикалык оюндарды колдонуу менен ***ар кандай музыкалык иш-чаралардагы балдардын өз алдынча жана чыгармачылык активдүүлүгүнө*** негизделет.

Ошондой эле ***билимди жана көндүмдөрдү системалуу максаттуу жана ырааттуу колдонуу;***

-***музыкалык сабактарга элдик музыканын элементтерин тартып,*** музыкалык иштин бардык түрлөрүндө пайдалануу;

-мектепке чейинки балдар үчүн музыкалык сабактарды натыйжалуу окутуу жана сапаттуу натыйжаларды алуу процессинде ***музыкалык иштин бардык түрлөрү боюнча музыкалык жана билим берүү билимдерин топтоо жана өздөштүрүү.***

Музыкалык сабактар системасында уюштуруунун белгиленген педагогикалык негиздерин колдонуу, баланын музыкалык өнүгүүсүнүн гармониясын камсыз кылуу менен бирге музыкалык билим берүүнүн бардык программалык милдеттерин ийгиликтүү чечет, анткени музыкалык сабактар балдарды жалпы кубанычтуу, эстетикалык тажрыйбалар менен бириктирип, иш-аракеттер, жүрүм-турум маданиятына үйрөтүүнү, белгилүү бир топтоону, акыл-аракеттин көрүнүшүн, демилге жана чыгармачылыкты талап кылат.

3. Эксперименттик иштерди уюштуруу процессинде, мектеп жашына чейинки балдардын орто тобунда музыка сабагын уюштуруунун жана ийгиликтүү натыйжаларга жетишүүнүн айрым педагогикалык негиздеринин натыйжалуулугу далилденген.

Эксперименталдык изилдөөлөрдүн натыйжалары мектепке чейинки балдар үчүн музыкалык иш-аракеттердин бардык түрлөрү менен музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздеринин натыйжалуулугун көрсөттү. Эксперименталдык ишибиздин жыйынтыгы "Домбыра", "Өнерли бала", "Балабакчадагы оркестр" долбоорлорунда колдонулуп, жайылтылды. Ошентип, педагогикалык эксперименттин натыйжалары деңгээлдик көрсөткүчтөрдүн олуттуу динамикасын көрсөтө алды.

ПРАКТИКАЛЫК СУНУШТАР

1. Бул изилдөөнүн теориялык анализинин жыйынтыктарын мектепке чейинки билим берүү мекемелеринин педагогдорун даярдоодо лекциялар үчүн колдонуу;

2. Музыкага жигердүү кызыгууну стимулдаштыруу жана музыкалык образды, күүлөрдү эмоционалдык кабыл алуу, мурда белгилүү ырларды ырдоо, музыкалык чыгармаларга мүнөздөмө берүү, оозеки түрдө кайра айтып берүү максатында музыка сабагында музыкалык жана тарбиялык билимдерди топтоонун жана өздөштүрүүнүн комплекстүү өз ара аракеттенүүсүнө көңүл буруу; музыкалык маданиятты түзүү, ырды, бийди, хор аткарууну өзүнүн аткаруусун мүнөздөйт.

3. Балдардын музыкага болгон таасирлерин байытуу, билимдерин жана көндүмдөрүн максаттуу жана ырааттуу колдонуу, балдарды ар кандай дидактикалык оюндарды колдонуу менен өз алдынча жана чыгармачылык ишмердүүлүккө кызыктыруу, аларды ар түрдүү музыкалык чыгармалар жана музыкалык иш-аракеттердин бардык түрлөрү боюнча музыка жөнүндө маалыматтар менен тааныштыруу.

Диссертациянын темасы боюнча жарыяланган эмгектердин тизмеси:

1. **Абдыкадыров, А.А.** Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балаларды музыкалық тәрбие арқылы дамытудын актуалды мәселелері [Текст] / **А.А. Абдыкадыров** // УМЦ КО «Современное дошкольное образование: тенденции, проблемы, перспективы». – Караганда, 2016. – С. 57-59. <https://umckrg.gov.kz/blogs/view/1/465>

2. **Абдыкадыров, А.А** Фольклор казахского народа как средство в становлении музыкального развития детей дошкольного возраста [Текст]/ **Абдыкадыров А.А.** // Вестник БГУ. – №3(45). – 2018. – С. 334-336. <https://elibrary.ru/item.asp?id=35710123>

3. **Абдыкадыров, А.А.** Введение современных эффективных методик – основа развития музыкально-пространственной среды успешного ребенка будущего [Текст] / **Абдыкадыров А.А.** // УМЦ КО «Детский сад будущего:

создание условий для развития успешного ребенка». – . Караганда, 13 марта 2019. – С. 19-20. <https://umckrg.gov.kz/blogs/view/1/2026>

4. **Абдыкадыров, А.А.** Актуальные проблемы развития детей через музыкальное воспитание в современной системе дошкольного образования [Текст] / Абдыкадыров **А.А.** // Научный аспект. – Самара, 2019. – Том 7. – Вып. №1. – С. 810-814. <https://elibrary.ru/item.asp?id=37628066>

5. **Абдыкадыров, А.А.** Научно-практические предпосылки, в формировании учебной деятельности дошкольников, многоуровневом образовании [Текст] / Абдыкадыров **А.А.** // Сб. материала «Республиканская научно-практическая конференция им. О.А. Байконурова. – Жезказган, 2019. – С. 394-396. <https://umckrg.gov.kz/blogs/view/1/2237?lang=ru>

6. **Абдыкадыров, А.А.** 4К – как модель ранней профориентации дошкольников [Текст] / Абдыкадыров **А.А.** // Букетовские чтения-2020 региональной научно-практической конференции магистрантов и студентов, посвященной 95-летию академика Е.А. Букетова. – Караганда, 17-18 марта 2020. – С. 280-282. <https://bolashaq.edu.kz/nauka/konferencii-partnerov/buketovskie-chtenija-2020/>

7. **Абдыкадыров, А.А.** 4К МОДЕЛІ: 4-5 Жастағы тәрбиеленушілермен зерттеу жұмысы: салттар мен дәстүрлер [Текст] / Токсонбаев Р.Н, Абдыкадыров **А.А.** // Қазіргі заманғы мектепке дейінгі білім беру: 4К моделін енгізу- баланы мектепте оқытуға дайындау үшін инженерлік ойлау ойлау мүмкіндігін, шығармашылық қабілеттерін дамыту. УМЦ КО. – Караганда, 2020. – С. 225-227. <https://umckrg.gov.kz/blogs/view/1/2363?lang=kz>

8. **Абдыкадыров А.А.** Scientific and practical prerequisites for the formation of educational activities of preschool children in multilevel education (Научно-практические предпосылки формирования учебной деятельности дошкольников в условиях многоуровневого образования) [Текст]/ Токсонбаев **Р.Н**, Абдыкадыров **А.А.** // International Journal of Psychosocial Rehabilitation. – 2020. – Vol. 24. – Issue 08.– **Р.** <https://www.psychosocial.com/article/PR281090/26397/>

9. **Абдыкадыров А.А.** История проблемы управления методической работой в дошкольной организации [Текст] / **Абдыкадыров А.А.** // Вестник ЖезУ им. О.А Байконурова. – Караганда. – 2020. – №2, ISSN: 1680-9262.

10. **Абдыкадыров А.А.** Обновленное содержание образования: от создания условий к эффективному результату [Текст] / **Абдыкадыров А.А.** // **Материалы** IX областной научно-практической конференции работников дошкольных организаций. – Караганда, 19 марта 2021.- **С.**

11. **Абдыкадыров А.А.** Методы и средства, используемые при формировании музыкальной культуры дошкольников [Текст] / **Абдыкадыров А.А.** // Бюллетень науки и практики. – 2021. – Т.7. – №6. – С. 416-421. <https://elibrary.ru/item.asp?id=46233927>

12. Проектно-исследовательская деятельность музыкального образовательного пространства в ДО [Текст] / **Абдыкадыров А.А.** // Научный

аспект. – Самара, 2018. – Том 5. – Вып. №4. – С. 532-538.
<https://elibrary.ru/item.asp?id=36942673>

Абдыкадыров Асхат Абдыкадыровичтин «Мектепке чейинки орто топтогу балдар менен музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери» – аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илиминин кандидаты даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясынын

РЕЗЮМЕСИ

Негизги сөздөр: педагогикалык негиздер, музыкалык билим берүү, музыка сабактары, музыкалык ишмердүүлүк, экспрессивдүү каражаттар, орто топ, мектепке чейинки курак, эффективдүүлүк, эксперимент.

Изилдөөнүн объектиси: мектепке чейинки курактагы орто топтун балдары.

Изилдөөнүн предмети: мектепке чейинки курактагы орто топто музыка сабагын уюштуруу процесси.

Изилдөөнүн максаты: теориялык жактан талдоо жана эксперименталдык мектепке чейинки курактагы балдар менен орто топтун музыкалык иш-чараларды уюштуруу педагогикалык негиздерин сынап.

Изилдөө методдору: изилдөө маселеси боюнча психологиялык-педагогикалык, музыкалык-педагогикалык адабияттарды теориялык талдоо, педагогикалык тажрыйбаны жалпылоо, диагностикалык методдор, педагогикалык байкоо, педагогикалык эксперимент.

Алынган натыйжалардын илимий жаңылыгы: мектепке чейинки курактагы балдар менен музыкалык сабактарды уюштуруу боюнча изилдөөчүлөрдүн теориялык өбөлгөлөрүн талдоо; мектепке чейинки курактагы балдар менен орто топтогу Музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери аныкталды; мектепке чейинки курактагы балдардын музыкалык иш-аракеттеринин бардык түрлөрүн колдонуу менен музыкалык сабактардын структуралары мүнөздөлөт; орто топтогу балдардын музыкалык сабактарында угуу үчүн иштеп жаткан музыкалык репертуарга, казак элинин жана Казакстанда жашаган башка улуттардын Музыкалык чыгармаларына кирген бала бакчадагы Музыкалык сабактардын системасы иштелип чыкты.

Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү. Изилдөөнүн натыйжалары балдардын музыкалык маданиятын, музыкалык табитин калыптандырууга, аны жаңы мазмун, методдор жана технологиялар менен толтурууга, окутуунун стратегиясын өзгөртүүгө жана толуктоого мүмкүндүк берүүчү педагогикалык негиздери бар музыкалык сабактардын мүмкүнчүлүгүн аныктоого кеңири мамиле жасоого мүмкүндүк берет.

«Домбыра», «Өнерли бала» долбоорлорунда жана «Балабакчадагы оркестр» аттуу мазмуну вариативдик бөлүмдө мектеп чейинки курактагы орто топтун балдары менен музыкалык сабактарды уюштуруунун педагогикалык негиздери, практикалык тапшырмалар, көмөк көрсөтүүчү методикалык сунуштар мектеп чейинки курактагы орто топто музыкалык сабактарды уюштурууга жардам берет.

РЕЗЮМЕ

диссертационного исследования Абдыкадырова Асхата Абдыкадыровича на тему: «Педагогические основы организации музыкальных занятий в средней группе с детьми дошкольного возраста» по специальности 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования на соискание учёной степени кандидата педагогических наук

Ключевые слова: педагогические основы, музыкальное образование, музыкальные занятия, музыкальная деятельность, выразительные средства, средняя группа, дошкольный возраст, эффективность, эксперимент.

Объект исследования: дети средней группы дошкольного возраста.

Предмет исследования: организация музыкальных занятий в средней группе дошкольного возраста.

Цель исследования: теоретически проанализировать и экспериментально апробировать педагогические основы организации музыкальных занятий в средней группе с детьми дошкольного возраста.

Методы исследования: теоретический анализ психолого-педагогической, музыкально-педагогической литературы по проблеме исследования, обобщение педагогического опыта, диагностические методы, педагогическое наблюдение, педагогический эксперимент.

Научная новизна полученных результатов: проанализировав теоретические предпосылки исследователей по организации музыкальных занятий с детьми дошкольного возраста в ДО; определены педагогические основы организации музыкальных занятий в средней группе с детьми дошкольного возраста; охарактеризованы структуры музыкальных занятий с использованием всех видов музыкальной деятельности детей дошкольного возраста; разработана система музыкальных занятий в детском саду, включающая к существующему музыкальному репертуару для слушания на музыкальных занятиях детей средней группы, музыкальных произведений казахского народа и других национальностей, живущих в Казахстане.

Практическая значимость полученных результатов. Результаты исследования позволяют осуществить более широкий подход к выявлению возможности музыкальных занятий с педагогическими основами и сформировать детскую музыкальную культуру, музыкальный вкус, наполнить ее новым содержанием, методами и технологиями, изменить и дополнить стратегию музыкального образования; педагогические основы организации музыкальных занятий с детьми средней группы дошкольного возраста, содержания которых изложены в проектах «Домбыра», «Өнерлі бала» и вариативной части «Балабакшадағы оркестр», практические задания, методические рекомендации, будут способствовать организации музыкальных занятий в средней группе с детьми дошкольного возраста.

SUMMARY

for the dissertation research of Askhat Abdykadyrovich Abdykadyrov on the topic: "Pedagogical foundations of organizing music lessons in the middle group with preschool children", specialty 13.00.01 – general pedagogy, history of pedagogy and education for the degree of candidate of pedagogical sciences

Key words: pedagogical foundations, music education, music lessons, musical activity, expressive means, middle group, preschool age, efficiency, experiment.

The object of the study is children of the middle group of preschool age.

The subject of the research is the organization of music lessons in the middle group of preschool age.

The purpose of the study is to theoretically analyze and experimentally test the pedagogical foundations for organizing music lessons in the middle group with preschool children.

Research methods: theoretical analysis of psychological and pedagogical, musical and pedagogical literature on the research problem, generalization of pedagogical experience, diagnostic methods, pedagogical observation, pedagogical experiment.

Scientific novelty of the obtained results: analyzed the theoretical prerequisites of researchers on the organization of music classes with preschool children in preschool; the pedagogical foundations for organizing music lessons in the middle group with preschool children were determined; the structures of musical lessons with the use of all types of musical activities of preschool children are characterized; a system of music lessons in kindergarten has been developed, which includes various types of classes, each of which solves specific problems of musical education for children of the middle group.

The practical significance of the results obtained. The results of the study allow for a broader approach to identifying the possibility of music lessons with pedagogical foundations, which allows you to form a children's musical culture, musical taste, fill it with new content, methods and technologies, change and complement the strategy of music education; pedagogical foundations for organizing music classes with children of the middle group of preschool age, the contents of which are set out in the projects "Dombyra", "Onerli bala" and the variable part "Balabashadagy orchestra", practical tasks, methodological recommendations that contribute to the organization of music classes in the middle group with children of preschool age.